

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของ
โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

Principal's Learning Leadership and Teachers' Morale in Working affecting the Implementation on
Standards of the School under Bangkok Metropolitan

ปฏิวะช บุญเกิด*¹ วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ**² และ สุชาดา นันทะไชย***³

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

²Ph.D.(การบริหารการศึกษา) รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

³ Ph.D. รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

E-mail: Patiwet.b@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครูกับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 592 คน จากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 โรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2562 ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นรองผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 234 คน โดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยขั้นตอนแรกสุ่มโรงเรียนที่มีตำแหน่งรองผู้อำนวยการสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มเขต จากนั้นจึงสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของแต่ละกลุ่มเขต เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า และมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขวัญในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครูกับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าขวัญในการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์ได้ร้อยละ 89.3

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครู มาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

Abstract

The purposes of this research were 1) To study Principal's Learning Leadership and Teachers' Morale in Working with Implementation on Standards of the School under Bangkok Metropolitan. 2) To study Principal's Learning Leadership and Teachers' Morale in Working Affecting the Implementation on Standards of the School under Bangkok Metropolitan. Population used in the study are Deputy director of educational institutions 592 people from 300 schools under the jurisdiction of Bangkok, academic year 2019, sample group used in education Being the vice director of the school from 234 schools in Bangkok using Krejcie & Morgan's table formula and using the multi-step sampling method. The first step was to randomly select the schools that were the deputy director of each school in

each district. Then not randomly selected according to the proportion of each district group to get the sample amount Tools used to collect data include Estimation questionnaire questionnaire And inspected by 5 experts with a confidence value of 0.93 Data analysis using computer program The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. Pearson's Product Moment Correlation Analysis And stepwise multiple regression analysis the results of the research showed that

1) Principal's Learning Leadership The overall picture is in a high level. Morale in the performance of teachers Standards of the School under Bangkok Metropolitan. The overall picture is in a high level. And standards of schools under Bangkok Metropolis The overall picture is in a high level.

2) Relationship between Principal's Learning Leadership and Teachers' Morale in Working with Implementation on Standards of the School under Bangkok Metropolitan. The overall picture is found at the highest level. With statistical significance at the level of .01

3) The results of the Principal's Learning Leadership and Teachers' Morale in Working Affecting the Implementation on Standards of the School under Bangkok Metropolitan. Found that the morale in the performance of teachers At a high level Significantly Statistics at the .05 level can be predicted to 89.3 percent.

Key words: Principal's Learning Leadership, Teachers' Morale in Working, Standards of the School under Bangkok Metropolitan

บทนำ

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของ กรุงเทพมหานคร กำหนดนโยบาย เป้าหมาย การจัดทำและพัฒนาแผนการศึกษาของกรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาในระบอบอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหาร การจัดการเรียนรู้ เป็นศูนย์กลางเครือข่ายสารสนเทศด้านการศึกษา ส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการประกันคุณภาพภายใน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 437 โรงเรียน กระจายในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต มีนักเรียนจำนวน 281,029 คน (สำนักยุทธศาสตร์การศึกษา, 2552) จากสถานการณ์ที่โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสได้เข้าเรียน จึงส่งผลให้การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนต้องดำเนินอยู่ภายใต้ความกดดันใน สภาวะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาวะผู้นำทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนที่ประจำการอยู่ ณ โรงเรียนนั้น ๆ รวมไปถึง มาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่งผลให้การบริหารจัดการรวมทั้งผลการศึกษาของนักเรียนโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้เท่าที่ควร

การบริหารสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตรงตามมาตรฐานการศึกษาได้นั้นสิ่งที่จะต้องเป็นตัวขับเคลื่อนความสำเร็จก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเป็นอย่างดี ซึ่งประกอบไปด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การควบคุมองค์กร ตลอดจนการประเมินผลหรือประสิทธิผลขององค์กรว่าเป็นไปตามแนวทางหรือมาตรฐาน การศึกษาที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ ทั้งนี้ในทางการบริหารจัดการองค์กรในสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องมีวิธีการและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อมาสนับสนุน การดำเนินงานภายในองค์กรหรือสถานศึกษาเพื่อให้เกิดแนวทางในการดำเนินการบริหารที่ตรงเป้าหมายเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายทาง การศึกษาผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรจัดให้ระบบการประกันคุณภาพภายในบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมให้ เกียรติและยกย่องครู ผู้ปกครอง และชุมชนในฐานะเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่า สามารถสนับสนุนสถานศึกษาได้ทั้งในเรื่องคำแนะนำ ความคิดเห็น ภูมิปัญญาความรู้อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามาตรฐานการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึง ความสามารถในการจัดการศึกษาได้ตรงตามที่มาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมีผู้บริหารเป็นผู้ที่ขับเคลื่อน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากบุคลากรหรือครูผู้สอนแต่ละคนมีแรงจูงใจในการทำงานที่ต่างกัน บางคนทำงานเพื่อหวังที่จะได้รับค่าจ้างเป็น เงินเดือนตอบแทน บางคนทำงานเพื่อหวังความก้าวหน้าในอนาคตของชีวิต จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการจูงใจเพื่อให้บุคลากรใช้ความสามารถ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เพิ่มความสามารถมากกว่าปล่อยให้ปฏิบัติงานโดยขาดการจูงใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งขวัญในการปฏิบัติงานของครู จึงมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงขวัญในการปฏิบัติงานของครู จะส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยครั้งนี้มาเป็นข้อมูลสำหรับการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครู กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครู กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

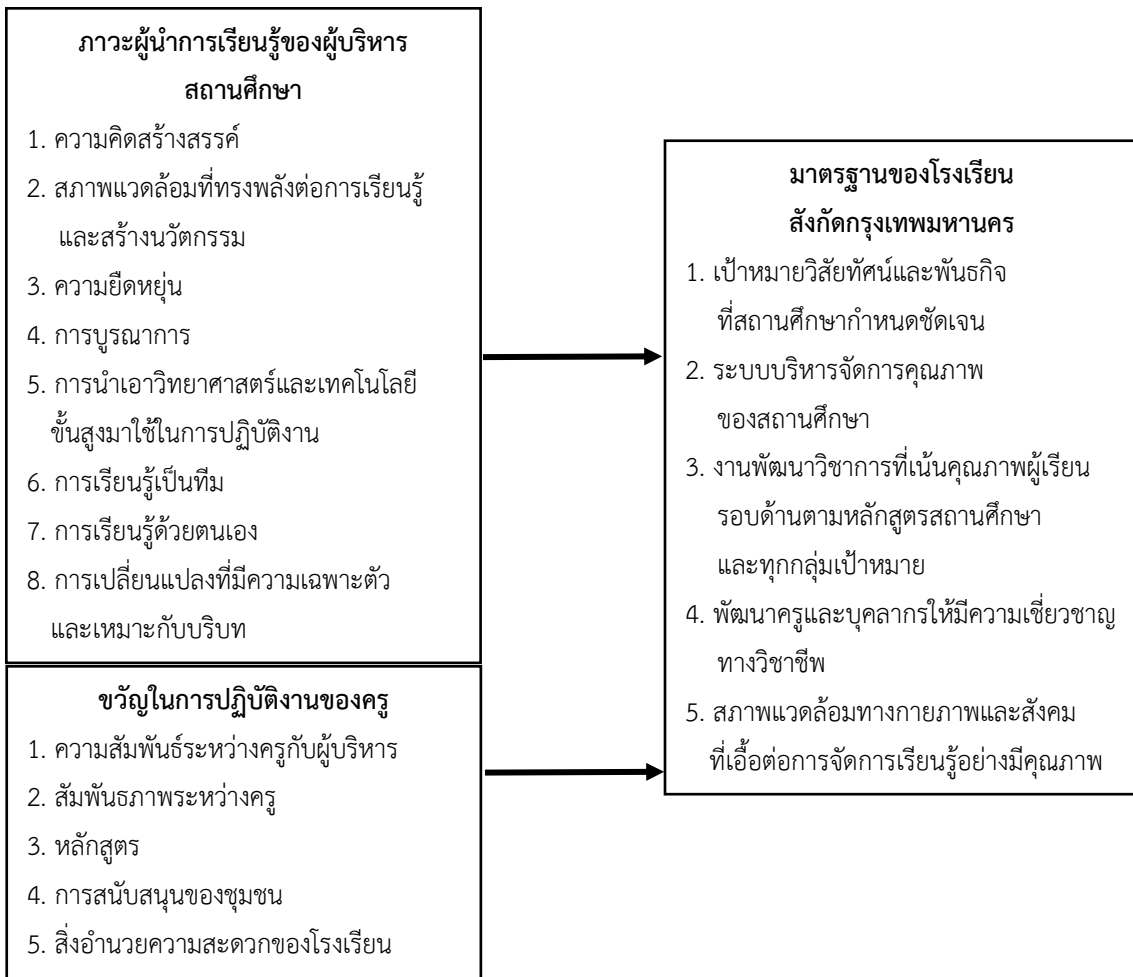
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 592 คน ประจำปีการศึกษา 2562 (สำนักงานยุทธศาสตร์การศึกษา, 2562) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 คน โดยใช้สูตรตารางของ Krejcie & Morgan (1970 อ้างใน ธีรวิฑูมิ เอกะกุล, 2543) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยสุ่มรองผู้อำนวยการสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มเขต โดยคำนวณตามสัดส่วนเพื่อให้ได้จำนวนขนาดตัวอย่างตามที่กำหนด

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1. ตัวแปรต้น ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของ กนกอร สมปราชญ์ (2558) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ 1) สร้างสรรค์ 2) สภาพแวดล้อมที่ทรงพลังต่อการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรม 3) ความยืดหยุ่น 4) การบูรณาการ 5)การนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในการปฏิบัติงาน 6) การเรียนรู้เป็นทีม 7) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 8)การเปลี่ยนแปลงที่มีความเฉพาะตัวและเหมาะกับบริบท 9) ความพอเพียง และ 10) การทำวิจัยเพื่อพัฒนางาน ขวัญในการปฏิบัติงานของครู โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของ Abdul Ghanikanesan Abdullah, et al. (2016 อ้างใน ธราธร บรรจง, 2561) ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร 2) สัมพันธภาพระหว่างครู 3) หลักสูตร 4) การสนับสนุนของชุมชน 5) สิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน และ 6) ภาวะกดดันทางสังคม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ มาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (กลุ่มงานพัฒนามาตรฐานและการประกันคุณภาพ, 2561) ประกอบด้วย 1) เป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน 2) ระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา 3) งานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย 4) พัฒนาคู่มือและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และ 6) ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรต้น

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานของครู ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากโครงการพิเศษการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และส่งหนังสือไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 130 โรงเรียน 234 แบบสอบถาม โดยได้แบบสอบถามกลับคืนมาครบทั้ง 234 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การหาค่าความถี่ ร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ศึกษาาระดับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับขวัญในการปฏิบัติงานของครู การดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขวัญในการปฏิบัติงานของครู กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
4. วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. จากผลการศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครูกับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าทุกตัวแปรอยู่ในระดับมาก โดยภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครให้ความสำคัญกับการดำเนินงานภายใต้มาตรฐานการศึกษา ที่สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครเป็นผู้กำหนด อีกทั้งภาวะผู้นำยังเป็นตัวช่วยและส่งเสริมให้การดำเนินงานต่าง ๆ ในระบบการบริการจัดการในสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นไปอย่างราบรื่นและส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ที่ตั้งของสถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเขตเมืองหลวงอย่างกรุงเทพมหานคร ดังนั้นการจัดการและบริหารต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นจุดเด่นของการบริหารงานในด้านต่าง ๆ อีกทั้งยังมีหน่วยงานราชการและสถานที่ต่าง ๆ ที่จะเป็นตัวช่วยสนับสนุนและเสริมให้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ดำเนินและเป็นไปอย่างสะดวกง่ายดาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พัชรา เมืองอินทร์ (2555: บทคัดย่อ) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม 4 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และประสิทธิผลของโรงเรียนในภาพรวม 4 ด้านอยู่ในระดับมาก 92 และสมมติฐานของการวิจัยได้รับการยอมรับ กล่าวคือความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าการเรียนรู้เป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและคณะครูในสถานศึกษาจะต้องดำเนินกิจกรรมทางการศึกษาร่วมกันอยู่เสมอ อีกทั้งบางโรงเรียนเป็นโรงเรียนของสังกัดกรุงเทพมหานครมีขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่มาก การมีปฏิสัมพันธ์กัน การสื่อสารซึ่งกันและกันภายในองค์กรจึงเป็นเรื่องที่สามารถกระทำร่วมกันได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ของกรุงเทพมหานครเอง จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้อย่างสะดวก ขวัญในการปฏิบัติงานของครู กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของขวัญในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาเป็นสำคัญ อันจะเป็นตัวชี้วัดในการที่จะส่งเสริมให้ประสิทธิภาพของการทำงานดำเนินไปอย่างราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์ตามมีสถานศึกษาตั้งไว้ เช่น การมอบของขวัญให้แก่คณะครูในโอกาสต่าง ๆ อาทิ วันคล้ายวันเกิด แสดงความยินดีที่ได้รับรางวัล การพาคณะครูไปทัศนศึกษาออกสถานที่ อีกทั้งคณะครูที่รับราชการและปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ตามต่างจังหวัดและตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยมีได้เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นขวัญและกำลังใจของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาของโรงเรียนได้ เช่น เกิดการขาดแคลนครูผู้สอนในสาระวิชาต่าง ๆ เนื่องจากปัญหาการย้ายหรือโอนกลับภูมิลำเนาของข้าราชการครูกรุงเทพมหานคร จึงทำให้สถานศึกษาบางแห่งมีอัตราค่าจ้างของข้าราชการครูไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียนและการเรียนการสอน เป็นต้น ดังนั้นขวัญและกำลังใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องเอาใจใส่ผู้บังคับบัญชาหรือข้าราชการครูในสังกัดอยู่เสมอ เพราะถ้าการบำรุงขวัญดีก็จะมีผลสร้างผลงานที่มีคุณภาพให้แก่สถานศึกษา ผู้บริหารจึงต้องมีการเสริมสร้างขวัญและบำรุงขวัญของบุคลากรในสถานศึกษาของตนเอง เพื่อรักษาเสถียรภาพของผู้ปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงตามความต้องการ และส่งผลไปถึงประสิทธิภาพของงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การสอดคล้องกับ ขวัญใจ โคนอก (2554: 12) กล่าวถึงขวัญกำลังใจว่า เป็นสิ่งที่สำคัญต่อการบริหารงานขององค์กร ถ้าบุคคลในองค์กรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานก็จะก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างสมานฉันท์สร้างสามัคคีธรรมขึ้นในหมู่คณะ

2. จากการศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา และขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการ

ปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อพิจารณาตามตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรจะพบว่า ขวัญในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในระดับมากที่สุด ($r = .929^{**}$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กับในระดับสูงสุด ($r = .846^{**}$) อาจเป็นเพราะว่า ความใกล้ชิดในการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษากับคณะครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันและกัน ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนขนาดกลางถึงขนาดเล็ก ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้ไม่ยากนัก ซึ่งความสัมพันธ์นี้จะส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยตรงและสามารถทำให้การประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กรุงเทพมหานครกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พัชรี คงดี (2556: 32) ไต่ถามถึงความสัมพันธ์กับผู้บริหารระดับบัญชาไวดังนี้ หน้าที่ ของผู้บังคับบัญชาจะต้องกระตุ้นให้เกิดการทำงานด้วยความสมัครใจในการปฏิบัติงาน เมื่อมีปัญหา ในการทำงานเกิดขึ้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้บังคับบัญชาได้ปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นช่วยเหลือ

สำหรับภาวะผู้นำการเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ในระดับรองลงมา ($r = .908^{**}$) ซึ่งองค์ประกอบด้านการเรียนรู้เป็นทีม มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .835^{**}$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของกรุงเทพมหานครอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารจึงไม่สามารถที่จะดำเนินการด้วยตนเองทุกกระบวนการ หรือทุกขั้นตอนได้ เนื่องจากภาระงานของการบริหารสถานศึกษาที่มีมาก และหน้าที่ความรับผิดชอบที่ต้องดำเนินการอีกหลายอย่าง ดังนั้นการเรียนรู้เป็นทีมของผู้บริหารกับครูผู้สอนในสถานศึกษาเอง จึงเป็นส่วนช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษาดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุจุดประสงค์ของกรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณภา พงษ์มิ่งพูล (2558: บทคัดย่อ) พบว่า การทำงานเป็นทีมส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านเป้าหมายของทีม ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ด้านการติดต่อสื่อสาร และด้านการยอมรับนับถือ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 ได้ร้อยละ 55.50

3. ผลการพยากรณ์หรือทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรที่พยากรณ์หรือทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครได้สูงสุดได้แก่ ขวัญในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งส่งผลกันในทางบวกระดับสูงสุด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า คณะครูของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ การดำเนินงานหรือกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ขวัญและกำลังใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้คณะครูสามารถดำเนินงานหรือจัดกระบวนการเรียนสอนให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กรุงเทพมหานครกำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรี คงดี (2556) ได้วิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัด อยู่ในระดับมาก

ผลการพยากรณ์หรือการทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวแปรที่สามารถทำนายได้สูงสุด ได้แก่ ขวัญในการปฏิบัติงานของครู เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นแรงจูงใจในการทำปฏิบัติงานของครู เพื่อการส่งเสริมการทำงานที่มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองผลการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป ถึงแม้ว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา จะส่งผลกันในทางบวกระดับรองลงมา แต่ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานของสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งต้องใช้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการบริหารและการจัดการขอโรงเรียนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าการเรียนรู้เป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความพอเพียง การทำวิจัยเพื่อพัฒนางาน การนำวิทยาศาสตร์ขั้นสูงมาใช้ในการปฏิบัติงาน ความคิดสร้างสรรค์ การบูรณาการ การเรียนรู้ด้วยตนเอง สภาพแวดล้อมที่ตรงพล้งต่อการเรียนและสร้างนวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงที่มีความ

เฉพาะตัวและเหมาะกับบริบท และ ความยืดหยุ่น ตามลำดับ ส่วนขวัญในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อพบว่าคุณภาพสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ สัมพันธภาพระหว่างครู การสนับสนุนของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน ภาวะกดดันทางสังคม และหลักสูตร ตามลำดับ สำหรับมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ เป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ และงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย

2. ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครู กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson's Product Moment Correlation Coefficient พบว่าทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยขวัญและกำลังใจของครูมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครสูงสุด ($r = .929^{**}$) ซึ่งองค์ประกอบในด้านความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหาร มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .846^{**}$) รองลงมาคือ สัมพันธภาพระหว่างครู ($r = .805^{**}$) และการสนับสนุนของชุมชน ($r = .792^{**}$) ตามลำดับ สำหรับภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ในระดับรองลงมา ($r = .908^{**}$) ซึ่งองค์ประกอบด้านการเรียนรู้เป็นทีม มีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .835^{**}$) รองลงมาคือ ความพอเพียง ($r = .814^{**}$) และ การทำวิจัยเพื่อพัฒนางาน ($r = .803^{**}$) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ Stepwise multiple regression analysis ตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปร ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าตัวแปรที่ทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวแปรที่ทำนายการดำเนินงานตามมาตรฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้ทั้ง 2 ตัวแปร ร้อยละ 89.3 โดยขวัญในการปฏิบัติงานของครู ส่งผลกันในทางบวกระดับสูง มากกว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำการเรียนรู้ พบว่าด้านความยืดหยุ่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการบริหารงานที่มุ่งเน้นประสิทธิผลของงานให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผลการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีประสิทธิภาพ

2. จากผลการวิจัยขวัญใจการปฏิบัติงานของครู พบว่าด้านหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีโอกาสนำหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับครูผู้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้บุคลากรทุกคนมีความเห็นที่สอดคล้องกับกระบวนการตามเนื้อหาหลักสูตร เพื่อที่จะได้สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสถานศึกษาต่อไป

3. จากผลการวิจัยมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าด้านงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดเนื้อหาหรือหลักสูตรที่หลากหลายสำหรับเด็กเรียนร่วมและเด็กปกติ รวมทั้งปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้อุปกรณ์เพื่อให้สามารถสอนเด็กได้ทุกคน เพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครต่อไป

4. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ขวัญในการปฏิบัติงานของครู ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลกันในระดับต่ำที่สุด ดังนั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาทักษะในด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำการเรียนรู้ พบว่าด้านความยืดหยุ่น ควรมีการศึกษาในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของงาน เพื่อให้ได้ผลการวิจัยและแนวคิดในการพัฒนาด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียน
2. ควรมีการศึกษาในเรื่อง ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานด้านหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา
3. ควรมีการศึกษาในเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน เพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
4. ควรมีการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อขวัญในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รศ.ดร.วิสุทธิ์ วิจิตรไพฑูริการณ ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ รศ.ดร.สุชาดา นันทะไชย กรรมการที่ปรึกษาร่วม รศ.ดร.สมบุญ ศรีสรหรือรัฐ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก และ ดร.สนั่น ประจงจิตร์ ประธานการสอบปากเปล่าขั้นสุดท้าย ที่กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขในการดำเนินงานตลอดการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- กนกร สมปราษฎ์. ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2558. กลุ่มงานพัฒนามาตรฐานและการประกันคุณภาพ. แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการประเมินตนเองของสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. (Online) 2561 (อ้างอิงเมื่อ 20 กันยายน 2562) จาก <https://www.facebook.com/DosaqaBMA>,
- ขวัญใจ ไสนอก. การศึกษาระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 2554.
- ธราธร บรรจง. โมเดลเชิงสาเหตุของแนวปฏิบัติภาวะผู้นำบริหารและบรรยากาศโรงเรียน ผ่านขวัญในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2561.
- ธีรวิทย์ เอกะกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2543.
- พัชรี คงดี. ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในสังกัดสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พิมพ์พิชรา เมืองอินทร์. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555.
- ยุทธศาสตร์การศึกษา กรุงเทพมหานคร, สำนักงาน. จำนวนข้าราชการครูสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562. (Online) 2562 (อ้างอิงเมื่อ 3 กันยายน 2562) จาก <http://office.bangkok.go.th/eso/index.php/en/>, .
- สุวรรณ พงษ์ผ่องพล. การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2558.